

Cor Vonk Noordegraaf

De ene drachtplant is de andere niet

Kornoelje (foto Johan de Vries)

Het begrip drachtplant had van oudsher te maken met de honingopbrengst die imkers ervan verwachtten. Inmiddels is de betekenis verbreed tot: wat heeft de bij zelf aan deze soort? Maar een plant een waardecijfer geven is en blijft een willekeurige zaak.

Zie je bijen op een bepaalde plant vliegen, dan beschouw je die als een drachtplant. Soms heeft een andere imker dezelfde plant ook in de buurt van zijn stand staan en ziet hij er geen enkele bij op. Hiervoor kunnen verschillende redenen zijn. Hij keek op een ander tijdstip van de dag, er stonden meer aantrekkelijke drachtplanten in de buurt, groeiomstandigheden of cultivar verschilden. Kortom, over bepaalde planten bestaat verschil van mening of je ze wel als drachtplant mag aanmerken. Daarnaast zijn er planten die zo massaal door bijen bevrogen worden dat iedereen ze rekent tot belangrijke drachtplanten, zoals wilg, linde, Robinia.

Moeilijker wordt het als het erom gaat de waarde of betekenis voor de bijen van de ene drachtplant met

die van een andere te vergelijken. Daarvoor zou je de hoeveelheid en de kwaliteit van stuifmeel en nectar voor een bijenvolk moeten kennen. Nu is de hoeveelheid pollen die een plant kan leveren nog te berekenen, maar de kwaliteit van het stuifmeel, dus van de eiwitten, voor een imme bepalen, is veel moeilijker.

Productie per hectare

In sommige publicaties over drachtplanten worden voor plantensoorten waarden voor pollen- en nectarproductie gegeven. Een hoger getal betekent meestal: als drachtplant belangrijker. Deze cijfers blijken gebaseerd te zijn op berekening van de hoeveelheid pollen en nectar die betreffende plantensoort per hectare kan leveren. Er is weinig kri-

tisch vermogen voor nodig om te beseffen dat dit een wankel basis is. Er is helaas geen betere methode voor de waardering van drachtplanten beschikbaar. Het is echter wel goed te beseffen dat de gegeven waarden met veel terughoudendheid bezien moeten worden.

Dat een bloeiende lindelaan of veld met koolzaad bij gunstig weer in korte tijd een belangrijke bijdrage levert aan honingproductie en de groei van bijenvolken is duidelijk. Toen ik echter bij een bijenvolk middenin een polder met bloeiend koolzaad, een bij op de vliegplank zag met bloedrood stuifmeel aan zijn poten, vroeg ik me even af wat hier aan de hand was. Om het koolzaad heen alleen groene akkers, met hooguit aan de slootkant nog een enkel ander plantje. Heel in de verte bebouwing met bomen, waar ongetwijfeld een kastanjeboom tussen gestaan zal hebben waar het bloedrode stuifmeel vandaan moest komen. Wat beweegt bijen om bij zo'n gedekte tafel enkele kilometers te vliegen om ander stuifmeel op te halen? Daarover nadenkend kwam mij het schilderij 'De aardappeleters' van Van Gogh voor de geest. Als ik iedere dag alleen maar aardappels moest eten, zou ik er vast niet beter uitzien dan het boerengezin op dat schilderij. Voelden de bijen niet haarscherp aan dat ze voor een goede voeding ook andere eiwitten nodig hadden? Het ene eiwit is opgebouwd uit andere aminozuren dan het andere, daarom hebben bijen voor hun eigen eiwitopbouw divers stuifmeel nodig.

Groeiomstandigheden

Van de groeifactoren zijn het vooral de weersomstandigheden, temperatuur en luchtvochtigheid, die de productie en beschikbaarheid van pollen en nectar bepalen. Grondsoort, standplaats, bemesting en vochtigheid van de bodem spelen ook een rol. De mate van dracht van dezelfde plant kan daardoor binnen een periode, van jaar tot jaar en van plaats tot plaats, sterk verschillen.

In de stad en in de berm

Bijen zoeken voedsel gedurende de gehele vliegperiode, dus vanaf het vroege voorjaar tot laat in de herfst. Dat betekent dat er voor hen in die periode bloeiende drachtplanten in de buurt moeten staan. De meeste planten bloeien in lente en voorzomer, zodat er dan altijd wel dracht in de omgeving aanwezig is. In het vroege voorjaar en de late herfst, als de temperatuur betrekkelijk laag is, vliegen bijen niet ver. Drachtplanten moeten dan dicht bij de stand staan, willen de haalbijen er profijt van hebben. Dit zijn de perioden waarvoor imkers moeten proberen om de dracht in de directe omgeving van de stand te bevorderen.

Drachtbomen die rijk bloeien, geven per oppervlakte-eenheid erg veel pollen en nectar. Het hangt van de

boomsoort en temperatuur af hoe lang ze bloeien. Meestal is de bloei gelijktijdig, dus is er een korte periode van overvloed.

Andere drachtplanten leveren maar weinig pollen en/of nectar maar bloeien gedurende een lange periode. In de tijd gerekend kunnen zij heel belangrijk zijn, vooral om perioden te overbruggen. Er zijn ook drachtplanten die wel goed bevroren worden, doch maar weinig bloemen hebben. Weer andere tref je nooit massaal aan, die kunnen daardoor dus maar weinig bijdragen. Mijn conclusie is: voor een goede honingproductie ben je vaak aangewezen op houtige gewassen, monocultuur of een grote en rijke variatie in drachtplanten in de directe omgeving. Dat laatste vind je in stedelijke gebieden en wegbermen.

Kwaliteit mee laten wegen

We (her)kennen diverse honingsoorten. Daardoor weten we dat de nectar van een aantal planten onderling duidelijk verschilt. Van de meeste drachtplanten winnen we trouwens geen zogeheten soort-honing omdat ze niet als monocultuur voorkomen. Uit pollenanalyses van honing is af te leiden op welke planten de bijen gevlogen hebben en ze vertellen hoeveel pollen van die plant in honing is aangetroffen. Dat zegt wel iets over de betekenis van die drachtplant, maar verklaart niet het verschil in honing. Of het verschil in honing, zoals wij dat waarnemen en kunnen meten, betekenis heeft voor de overleving en kracht van een overwinterend bijenvolk, heb ik in de literatuur niet kunnen vinden.

Pollen, eiwitrijke voeding voor bijen en larven, is een ander verhaal. Als belangrijke factor voor levensduur en gezondheid van de bijen en dus voor de kracht van de imme, is de kwaliteit van stuifmeel van veel betekenis. Naast eiwit bevat stuifmeel ook nog andere stoffen als vetten, suikers, mineralen en sporenelementen.

Eiwitten zijn opgebouwd uit verschillende aminozuren. Daarom is het belangrijk om te weten wat het verschil is in het pollen en daarmee de eiwitten van verschillende drachtplanten. Het gaat er dus bij drachtplanten niet alleen om hoeveel pollen zij leveren, maar ook of zij pollen leveren dat kwalitatief in de eiwitbehoefte van bijen voorziet. Van solitaire bijen is bekend dat verschillende soorten sterk aan een bepaalde bloemsoort zijn gebonden. Blijkbaar levert die drachtplant alles wat die soort nodig heeft. Honingbijen hebben om zich goed te kunnen ontwikkelen en te overleven een variatie aan pollen nodig; daarbinnen bevat de ene soort meer van de noodzakelijke bouwstenen dan de andere. Dergelijke drachtplanten zijn dus wat kwaliteit betreft belangrijker dan andere voor een gunstig pollendieet.

Kortom, om de betekenis van drachtplanten goed te kunnen aanduiden is meer nodig dan te weten hoeveel nectar en pollen ze aan kunnen bieden.